

Partizanske zmage na Veliki gori in Ribniško-kočevski dolini

Na območju Ribniške doline in Velike gore je med štiriletno vojno proti okupatorju bilo več partizanskih bojev:

2. oktobra 1942 je na Rudeževi cesti pri Štirni **Tomšičeva brigada** z **Manevrskim bataljonom** do nog potokla močnejšo skupino italijanskih vojakov iz divizije "Macerata", ki je imela 42 mrtvih in 7 ujetih vojakov.

25. marca 1943 so se na severovzhodnem robu Velike gore pri vasi Dane spopadle **Tomšičeva, Gubčeva, Cankarjeva** in **Šerčerjeva brigada** z močnimi italijanskimi silami. V ostrih bojih so bile italijanske sile s precejšnjimi izgubami odbite.

26. marca 1943 sta **Cankarjeva** in **Gubčeva brigada** v znameniti bitki v Jelenovem žlebu uničili italijanski bataljon in zaplenili veliko orožja in streliva.

9. in 10. septembra 1943 sta **Šerčerjeva** in **Tomšičeva brigada** dokončno razbili slovenske četnike v Grčaricah, ko je padlo 8 "plavogardistov", zajetih pa je bilo 126.

Od **13. do 19. septembra 1943** je **Prešernova brigada** zavzela utrjeno belogardistično postojanko v gradu na Turjaku in uničila glavnino belogardistične vojske.

V noči **3/4. decembra 1943** je **14. divizija** likvidirala utrjeno nemško-domobransko postojanko v Velikih Laščah. V tem boju je nasprotnik imel 80 mrtvih, partizani pa so zaplenili veliko orožja in streliva.

17. junija 1944 je **Gubčeva brigada** med Bloško planoto in Loško dolino močno porazila mešano bojno skupino Nemcev in domobrancev, ki so imeli 20 mrtvih in 25 ranjenih.

Od **3-5. maja 1945** sta **Gubčeva** in **Cankarjeva brigada**, ki sta se bojevali v sestavi **15. divizije** v sklepnih operacijah, osvobodili Ribniško-Kočevko dolino na zmagoviti poti proti Ljubljani.

4. oktobra 1984 je pod Turnom (k.1254) v helikopterski nesreči umrl poveljnik slovenske TO generalpodpolkovnik **Rado Klajnsček**, vojni poveljnik Gradnikove brigade.

Izdal Generalštab Slovenske vojske, april 2000
Pobuda Medobčinski odbor ZZB NOB, Ribnica
Besedilo, shema, oblikovanje – Milan Gorjanc

Rudeževa cesta - prizorišče bitke v Jelenovem žlebu pod Malo belo steno
(Slika - inž. Boris Kobe iz cikla Gubčeva brigada)

RUDEŽEVA CESTA

Pot bojev in pominjenja
slovenskih vojakov

Jelenov žleb

briljantna zmaga slovenske partizanske vojske

Partizanska protiofenziva

Prve štiri slovenske partizanske brigade, z nekaj manjšimi odredi, so od novembra 1942 s hitrimi premiki, nenadnimi napadi na italijanske in belogardistične postojanke popolnoma zmedle okupatorja in po veliki italijanski roški ofenzivi same prešle v protiofenzivo. Najprej so skupaj s hrvaškimi partizani dosegle odmevne zmage v Beli krajini in Žumberku in zmanjšale pritisk na hrvaške in bosanske partizane. Nato so v Suhi krajini z napadi na postojanke prisilile okupatorja in vaške straže v manevrske boje in jim prizadejale trikrat večje izgube od svojih. Proti koncu marca 1943 pa so se brigade iznenada pojavile v Ribniški dolini. Zaradi novih italijanskih okrepitev in po silovitih bojih pa napada na Ribnico niso tvegale in so se umaknile v zavetje Velike gore.

Pred bitko v Jelenovem žlebu

Zgodaj zjutraj 26. marca 1943. so se partizanske brigade začele umikati iz Ribniške doline proti Veliki gori v dveh kolonah, južno kolono sta tvorili **Cankarjeva** in **Gubčeva** brigada, ki sta se premikali po **Rudeževi poti** in bili namenjeni prek Glažute v Drago. Nasprotnik je nameraval partizane pri Ribnici obkoliti, zato je napolnil bataljon iz divizije "Macerata" iz Kočevja prek Grčaric in Jelenovega žleba ter bataljon obmejnih stražarjev na Travno goro, da bi udarila partizanom v hrbet. Za premike niso vedeli ne partizanski poveljniki, pa tudi ne italijanski. Nič hudega sluteči so se oboji nasprotniki pomikali eden proti drugemu le ob najnujnejšem pohodnem zavarovanju. Italijanski bataljon je štel okoli 500 mož in imel 24 puškomitraljezov, 12 težkih in 3 minomete 81 mm. Cankarjeva je imela 2 bataljona, 3. pa je nosil ranjence in skupaj 18 puškomitraljezov. Iz Gubčeve brigade pa je bil prost le 2. bataljon s 6 puškomitraljezi, ker je prvi nosil ranjence, tretji pa bil v zaščitnici pri Rakitnici. Partizane je pestilo tudi pomanjkanje streliva.

Bitka

Ko se je zdanilo, so partizani utrujeni prispeli pod **Malo belo steno**, kjer so nameravali počivati. Komaj so postavili zasedo, že se je vsul močan ogenj. **Cankarjevci** so se razporedili z obeh strani ceste in se sprva postavili v bran, nato pa se začeli pomikati proti Italijanom, da bi jih

pognali nazaj. **2. bataljon Gubčeve brigade** pa je v diru po gozdnatem in s skalovjem pokitem strmem bregu **kote 1080** zasedel vrh, ki je dominiral nad bojiščem. Po enournem boju je bil italijanski bataljon obkolen s treh strani, razen z južne. Italijani so obupno napadali vrh po cesti proti Rakitnici in skušali pregnati Gubčevce in Cankarjevce. Nato so partizani krenili v protinapad in z bombami očistili sovražnikova mitraljezka gnezda. Po odločnem jurišu borcev obeh brigad so se Italijani začeli umikati proti cesti, kjer so naleteli na glavnilo Cankarjevcev in nastal je pravi Dantejev pekel za Italijane. Vojake in častnike je zajela panika in brezglavo so bežali v brezno.

Kljub odločnemu in srditemu boju Cankarjevci zaradi slabe preglednosti in zelo težkega območja niso uspeli povsem zapreti obroč z južne strani, kjer so se prebijali ostanki italijanskega bataljona. Iz smrtonosnega partizanskega objema se jih je rešilo le malo.

Zmaga

Zmaga je bila popolna - na bojišču so partizani prešteli 109 mrtvih sovražnikovih vojakov. Kasneje pa je poveljstvo XXI. Skupine črnih srajc sporočilo, da so našli še 50 mrtvih vojakov, ki so bili ranjeni in so se zavlekli v skalovje ter umrli od ran in mraza, partizani pa jih takoj po boju niso mogli prešteti. Skupne partizanske izgube pa so bile 10 mrtvih in 36 ranjenih borcev. Plen je bil zelo bogat: 2 minometa 81 mm, 7 mitraljezov, 12 puškomitraljezov, 190 pušk in celo 2 radijski postaji.

Hrabrost borcev - izkušnost poveljnikov

Partizani so premagali in do nog potokli nasprotnika, ki je bil številnejši in bolj oborožen. Nekaj sreče in kar največ poguma borcev ter znanja poveljnikov je prineslo eno najlepših zmag slovenske partizanske vojske. Sovražnik je bil zaverovan v svojo moč in ni računal na presenečenje in nenaden ter načrten umik brigad iz Ribniške doline, zato se tudi ni ustrezno zavaroval na pohodu z izvidnicami. Njegovi vojaki niso bili vajeni izjemno težkega strmega območja, pokritega z grmovjem, ostrimi skalami ter vrtačami. Pobuda je bila na partizanski strani, saj so se Cankarjevci takoj razvili na obeh straneh ceste in zavzeli ugodne položaje. Gubčevci so pa dobesedno "jurišali v nebo", ko so zavzemali dominantno koto 1080. Hrabrost borcev obeh brigad je bila izjemna, saj so z bombami in bojem iz neposredne bližine sprva odbijali naskoke, nato pa razbili obrambo Italijanov in jih z odločnim naskokom pognali v paničen beg. Odločilna pa je bila vloga poveljnikov, saj so bili neposredno v boju poveljstvo Dolenjske operativne

cone, poveljstvo Cankarjeve brigade, poveljnik 2. bataljona Gubčeve brigade pa je skupaj z borci hitel na koto 1080.

Bitka v Jelenovem žlebu je poučen primer boja v srečanju, ko odločnost in hrabrost borcev, neposredna prisotnost, hitra in pravilna presoja bojnih razmer ter poveljniška in osebna hrabrost poveljnikov vseh ravni, premaga nasprotnika, ki takšnih odlik nima.

Po krajšem počitku in zbiranju plena sta se obe brigadi napolnili v Dragarsko dolino, kjer so se borci odpotčili pri gostoljubnih in veselih domačinih, poveljniki pa so temeljito analizirali uspehe partizanske protiofenzive, ki je bila kronana z bleščečo zmago v Jelenovem žlebu.

Odmev zmage med partizani in Slovenci

Bitka v Jelenovem žlebu je samo potrdila vojaško moč slovenske partizanske vojske, ki se je izkazala v partizanski protiofenzivi. S porazom v Jelenovem žlebu je slovenska partizanska vojska prizadejala italijanski vojski zelo hude izgube, kar je močno omajalo fašistično nadutost vojakov „večnega rimskega imperija“. Vojaška pobuda v tedanji ljubljanski pokrajini je prešla v roke partizanske vojske in partizani so jo zadržali vse do velike nemške ofenzive v oktobru 1943. po kapitulaciji Italije.

Borce v brigadah in odredih slovenske partizanske vojske je prevzela zavest o možnosti skorajšnje zmage. V enote so prišli novi borci. Izkušeni in prekaljeni borci in starešine so napredovali in vodili nove brigade in divizije. Poveljniki so pridobili dragocene izkušnje in predvsem zaupanje v borce in enote, da lahko udejanijo svoje bojne zamisli. Slovenska partizanska vojska je spoznala, da lahko premaga močnejšega nasprotnika.

Zmaga v Jelenovem žlebu je močno odjeknila po vsej slovenski deželi. Partizanski simpatizerji so potrdili upravičenost svojega zaupanja v partizansko vojsko, omahljivci so postali simpatizerji, domači izdajalci so se pa potuhnil, nekateri pa celo spregledali pogubnost kvizlinške politike in se pridružili partizanom.

Zmaga slovenske partizanske vojske proti okupatorju so bile uvod v zmago slovenskega ljudstva v stoletnem boju za samostojnost in svobodo. Spomin na padle v vojnah za svobodno Slovenijo bodo mlajši rodovi najlepše počastili s obiskom krajev zmag in pohodi po bojnih poteh.

Sponzorji:

Jurij Rudež, Ribnica; Gozdarstvo GRČA, d.d.; Občina Ribnica; Snežnik, P.O. SINPO, d.o.o.; Turistično društvo Ribnica; Zavod za gozdove, območna enota Kočevje; Občina Loški potok; OGV, d.o.o. Oprema gospodarskih vozil, Kočevje